
MONOGRAFIE PRAWNICZE

UTWÓR
PRZEDMIOT
PRAWA AUTORSKIEGO

WOJCIECH MACHAŁA

Wydawnictwo C. H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

WOJCIECH MACHAŁA • UTWÓR.
PRZEDMIOT PRAWA AUTORSKIEGO

Polecamy nasze publikacje z tej serii:

Lavinia Brâncuși

WZÓR WSPÓLNOTOWY I JEGO ZAKRES OCHRONY

Rafał Sikorski

**FUNKCJONOWANIE ZASOBÓW PATENTOWYCH W PRAWIE
KONKURENCJI UNII EUROPEJSKIEJ**

Agata Harast

**POSTĘPOWANIE W SPRAWIE EUROPEJSKIEGO
NAKAZU ZAPŁATY**

Berenika Kaczmarek-Templin

**DOWÓD Z DOKUMENTU ELEKTRONICZNEGO
W PROCESIE CYWILNYM**

Marek Zalisko

**INSTRUMENTY PRAWNE W OBSZARZE WSPÓŁPRACY
SĄDOWEJ W SPRAWACH CYWILNYCH I HANDLOWYCH
UNII EUROPEJSKIEJ**

Arkadiusz Michalak

**INTERES PUBLICZNY I JEGO ODDZIAŁYWANIE
NA POWSTANIE, TREŚĆ I WYKONYWANIE PRAW
WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

[Kup książkę](#)

UTWÓR PRZEDMIOT PRAWA AUTORSKIEGO

WOJCIECH MACHAŁA

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2013

[Kup książkę](#)

Wydawca: Joanna Ablewicz

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2013**

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C. H. Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-4536-9

ISBN e-book 978-83-255-4537-6

[Kup książkę](#)

Spis treści

Wykaz skrótów	VII
Wykaz literatury	IX
Rozdział I. Wprowadzenie	1
§ 1. Uwagi wstępne	1
§ 2. Zakres tematyczny i konstrukcja pracy.....	4
§ 3. Metodologia badań.....	8
§ 4. Hipotezy badawcze	10
Rozdział II. Płaszczyzny postrzegania pojęcia utworu (ujęcia zjawiska utworu)	11
§ 1. Uwagi wstępne	11
§ 2. Płaszczyzna instrumentalistyczna (ujęcie instrumentalistyczne)	12
§ 3. Płaszczyzna socjologiczna (ujęcie socjologiczne).....	14
§ 4. Płaszczyzna psychologiczna (ujęcie psychologiczne)	18
§ 5. Płaszczyzna strukturalna (ujęcie strukturalne)	29
§ 6. Płaszczyzna ekonomiczna (ujęcie ekonomiczne).....	42
§ 7. Płaszczyzna teoretycznoprawna (ujęcie teoretycznoprawne)....	48
§ 8. Płaszczyzna dogmatyczna (ujęcie dogmatyczne)	56
Rozdział III. Utwór w ujęciu dogmatycznym. Prezentacje opisowe	59
§ 1. Przedmiot prawa autorskiego w ujęciu PrAut 1926 i PrAut 1952. Wzmianka	59
I. Ustawa o prawie autorskim z 1926 r.	59
II. Ustawa o prawie autorskim z 1952 r.	66
III. Podsumowanie.....	74
§ 2. Przedmiotowe przesłanki ochrony prawnoautorskiej w orzecznictwie sądów polskich oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.....	75
I. Orzecznictwo z okresu obowiązywania PrAut 1926 i PrAut 1952.....	77
II. Orzecznictwo z okresu obowiązywania PrAut i PrPokr	81

III. Orzecznictwo sądów polskich. Podsumowanie.....	109
IV. Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	111
Rozdział IV. Definicja przedmiotu prawa autorskiego według ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych	117
§ 1. Uwagi wstępne	117
§ 2. Przesłanka pierwsza: przejaw działalności twórczej (cecha twórczości).....	123
I. Koncepcja minimalistyczna	127
II. Koncepcja rygorystyczna	138
§ 3. Przesłanka druga: indywidualność (indywidualny charakter)... ..	162
I. Koncepcja podmiotowa (subiektywna).....	164
II. Koncepcja przedmiotowa (obiektywizująca).....	171
§ 4. Przesłanki twórczości i indywidualności. Próba alternatywnego ujęcia	179
§ 5. Przesłanka trzecia: ustalenie	182
§ 6. Przesłanka korygująca: wyłączenie prawnoautorskiej ochrony idei (art. 1 ust. 2 ¹ PrAutiPrPokr)	189
§ 7. Charakter prawny wyłączeń przedmiotowych z art. 4 PrAutiPrPokr	203
§ 8. Przedmiot prawa autorskiego według ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Podsumowanie.....	216
Rozdział V. Ukonstytuowanie się przedmiotu prawa autorskiego	219
§ 1. Drogi (strategie) nadania utworowi statusu obiektu stosunku prawnoautorskiego	220
I. Strategia proklamacyjna	220
II. Strategia administracyjna.....	226
III. Strategia aklamacyjna	229
IV. Strategia normatywna	231
§ 2. Dowodzenie przedmiotowych przesłanek ochrony prawnoautorskiej.....	233
I. Dowód indywidualności w ujęciu przedmiotowym. Rola opinii biegłego.....	235
II. Dowód indywidualności w ujęciu podmiotowym. Rola przesłuchania twórcy	241
III. Dowód twórczości w ujęciu rygorystycznym. Różnorodność środków dowodowych	248
Rozdział VI. Uwagi końcowe	251
Indeks rzeczowy	255

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.)
KPK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)
KSH	ustawa z 15.9.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. Nr 94, poz. 1037 ze zm.)
PrAutiPrPokr	ustawa z 4.2.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.)
PrAut 1926	ustawa z 29.3.1926 r. o prawie autorskim (t.j. Dz.U. z 1935 r. Nr 36, poz. 260)
PrAut 1952	ustawa z 10.7.1952 r. o prawie autorskim (Dz.U. z 1952 r. Nr 34, poz. 234 ze zm.)
PrWP	ustawa z 30.6.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (t.j. Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 ze zm.)

2. Organy, instytucje, organizacje

SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

3. Czasopisma i publikatory

Biul. SN	Biuletyn Sądu Najwyższego
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz. UE	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
EPPiSM	Europejski Przegląd Prawa i Stosunków Międzynarodowych
GSP-Prz.Orz.	Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa
KwPr	Kwartalnik Prawa Prywatnego
MoP	Monitor Prawniczy
NP	Nowe Prawo

ONSA i WSA	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna
OSNK	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Karna
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
Pal.....	Palestra
PiP	Państwo i Prawo
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
PS	Przegląd Sejmowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
SC	Studia Cywilistyczne
SI	Studia Iuridica
TPP	Transformacje Prawa Prywatnego
ZNUJ PIPWI	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej
ZNUJ PZPWI	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego Prace z Prawa Własności Intelektualnej
ZNUJ PZWIOWI	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej

4. Inne skróty

Nr	numer
(red.)	redakcja
poz.	pozycja
s.	strona
t.j.	tekst jednolity
z.	zeszyt
ze zm.	ze zmianami

Wykaz literatury

- D. Allen*, Transaction Costs, [w:] *B. Bouckaert, G. De Geest* (red.), *Encyclopedia of Law & Economics*, Volume I The History and Methodology of Law and Economics, Cheltenham 2000, dostępna elektronicznie pod adresem <http://encyclo.findlaw.com>
- T. Amabile*, Social Psychology and Creativity: A Consensual Assessment Technique, *Journal of Personality and Social Psychology* 1982, vol. 43
- Arystoteles*, *Retoryka. Retoryka dla Aleksandra. Poetyka*, Warszawa 2008
- J. Barta*, *Dzieło muzyczne i jego twórca w świetle przepisów prawa autorskiego*, ZNUJ PZWIOWI 1980, z. 20
- J. Barta* (red.), *System prawa prywatnego t. 13, Prawo autorskie*, Warszawa 2007
- J. Barta, R. Markiewicz*, *Główne problemy prawa komputerowego*, Warszawa 1993
- J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Cwiąkalski, K. Felchner, R. Markiewicz, E. Traple*, *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Warszawa 2011
- J. Barta, R. Markiewicz*, *Prawo autorskie*, Warszawa 2008
- K. Bartoszyński*, O niektórych założeniach estetyki Romana Ingardena, [w:] *W. Stróżewski, A. Węgrzecki* (red.), *W kręgu filozofii Romana Ingardena*, Warszawa-Kraków 1995
- P. Białecki*, Reklama jako utwór, *MoP* 1998, Nr 10
- P. Białecki*, Slogan jako znak towarowy i utwór w rozumieniu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, *PUG* 1998, Nr 5
- J. Białostocki*, *Sztuka cenniejsza niż złoto*, Warszawa 2008
- K. Błeszyńska*, Twórczy charakter utworu dziennikarskiego – prawne przesłanki ochrony, *Studia Medioznawcze* 2004, Nr 1
- J. Błeszyński*, *Tłumaczenie i jego twórca w polskim prawie autorskim*, Warszawa 1973
- J. Błeszyński*, *Prawo autorskie*, Warszawa 1988
- J. Błeszyński, M. Staszków*, *Prawo autorskie i wynalazcze*, Warszawa 1983
- A. Chrudziński*, Teoria intencjonalności Romana Ingardena, *Edukacja Filozoficzna* 1998, z. 25
- A. Copland*, *What to Listen for In Music*, Nowy Jork 2002
- M. Cyran*, Czy możliwa jest ochrona tzw. formatów telewizyjnych w polskim prawie autorskim – zarys zagadnienia w ujęciu komparatystycznym, *Pal.* 2006, z. 3–4
- M. Cyran*, *Utwór choreograficzny w prawie autorskim*, *Pal.* 2001, Nr 3–4
- D. Czajka*, Przedmiot ochrony – utwór jako rezultat twórczości autora, *Europejski Przegląd Prawa i Stosunków Międzynarodowych* 2010, Nr 2

- M. Czajkowska-Dąbrowska*, Problematyka utworów audiowizualnych, przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego, Glosa 2005, Nr 3
- M. Czajkowska-Dąbrowska*, Utwory audiowizualne, utwory wideograficzne, wideogramy. Między prawem autorskim a prawami sąsiednimi, ZNUJ PZWİOWI 1993, z. 61
- I. Dobosz*, Dzieło choreograficzne jako przedmiot prawa autorskiego, ZNUJ PZWİOWI 1984, z. 36
- H. Dolecki, T. Wiśniewski* (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. t. 1, art. 1–366, Warszawa 2011
- T. Dreier*, The Role of ECJ for the Development of Copyright in the European Communities, Journal of the Copyright Society of the U.S.A. 2007, vol. 54
- M. Drozdowicz*, Dzieło multimedialne jako nowa kategoria polskiego prawa autorskiego na tle koncepcji budowy utworu, ZNUJ PZWİOWI 2001, z. 78
- T. Dybowski*, Ochrona własności w polskim prawie cywilnym. Rei vindicatio – actio negatoria, Warszawa 1969
- U. Eco*, Innowacja i powtórzenie: między modernistyczną i postmodernistyczną estetyką, [w:] *J. Bocheńska, A. Kisielewska, M. Pęczak* (red.), Wiedza o kulturze, Część IV, Audiowizualność w kulturze, Zagadnienia i wybór tekstów, Warszawa 1993
- S. Ehrlich*, Wstęp do nauki o państwie i prawie, Warszawa 1979
- K. Felchner*, Choreografia i pantomima w świetle prawa autorskiego, Warszawa 2012
- E. Ferenc-Szydełko*, Wybrane problemy ochrony prawnej dzieł haute couture, ZNUJ PZWİOWI 2001, z. 78
- E. Ferenc-Szydełko*, Body art w świetle przepisów prawa autorskiego, ZNUJ PIPWI 2007, z. 100
- E. Ferenc-Szydełko*, Opinia biegłego w postępowaniu cywilnym jako przedmiot prawa autorskiego, [w:] *P. Górecki* (red.), Prawo dowodowe, Szczecin 2011
- E. Ferenc-Szydełko* (red.), Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, Warszawa 2011
- D. Flisak*, Pojęcie utworu w prawie autorskim – potrzeba głębokich zmian, PPH 2006, z. 12
- D. Flisak*, Utwór multimedialny w prawie autorskim, Warszawa 2008
- B. Gawlik* (red.), Dobra osobiste. Zbiór orzeczeń Sądu Apelacyjnego w Krakowie Kraków 1999
- K. Gienas*, Uwagi o ochronie „utworów technicznych”, MoP 2009, Nr 7
- M. Głowiński, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński*, Zarys teorii literatury, Warszawa 1991
- S. Gołąb*, Ustawa o prawie autorskim z dnia 29 marca 1926 r. z materiałami, Warszawa 1928
- M. Gołaszewska*, Roman Ingarden o artystycznej twórczości, [w:] *W. Stróżewski, A. Węgrzecki* (red.), W kręgu filozofii Romana Ingardena, Warszawa–Kraków 1995
- R. Golał*, Czy utworem jest obiekt czy projekt?, Nieruchomości 2010, Nr 2

- R. Golał, Prawo autorskie i prawa pokrewne, Warszawa 2012
- E.H. Gombrich, Obraz wizualny, [w:] J. Bocheńska, A. Kisielewska, M. Pęczak (red.), Wiedza o kulturze, Część IV, Audiowizualność w kulturze, Zagadnienia i wybór tekstów, Warszawa 1993
- E.H. Gombrich, O sztuce, Warszawa 2008
- W.J. Gordon, R.G. Bone, Copyright, [w:] B. Bouckaert, G. De Geest (red.), Encyclopedia of Law & Economics, Volume II Civil Law and Economics, Cheltenham 2000, dostępna elektronicznie pod adresem <http://encyclo.findlaw.com>
- K. Górecka, Pojęcie utworu audiowizualnego w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych, PS 1997, Nr 7/8
- J. Goździkiewicz, Utwór urbanistyczny i jego status w świetle Prawa autorskiego – wybrane zagadnienia, MoP 2006, Nr 12
- T. Grzeszak (red.), Prawo autorskie, CD-ROM
- K. Grzybczyk, Reklama jako utwór w rozumieniu prawa autorskiego, PUG 1997, z. 6
- K. Grzybczyk, Dzieło reklamowe i jego twórca, Warszawa 1999
- S. Grzybowski, A. Kopff, J. Serda, Zagadnienia prawa autorskiego, Warszawa 1973
- J.P. Guilford, Natura inteligencji człowieka, Warszawa 1978
- J. Hartman (red.), Słownik filozofii, Kraków 2004
- A. Helman, Problemy interpretacji dzieł filmowych, [w:] J. Bocheńska, A. Kisielewska, M. Pęczak (red.), Wiedza o kulturze, Część IV, Audiowizualność w kulturze, Zagadnienia i wybór tekstów, Warszawa 1993
- R. Ingarden, Spór o istnienie świata, t. 1–2, Warszawa 1960–1
- R. Ingarden, O dziele literackim. Badania z pogranicza ontologii, teorii języka i filozofii literatury, Warszawa 1988
- R. Ingarden, Szkice z filozofii literatury, Kraków 2000
- R. Ingarden, Studia z estetyki, t. 1–2, Warszawa 1957–8, t. 3, Warszawa, 1970
- R. Ingarden, Przeżycie, dzieło, wartość, Kraków 1966
- R. Ingarden, Wybór pism estetycznych, Kraków 2005
- R. Ingarden, Utwór muzyczny i sprawa jego tożsamości, Warszawa 1973
- R. Ingarden, Wykłady i dyskusje z estetyki, Warszawa 1981
- A. Jakubecki (red.), Komentarz aktualizowany do ustawy z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, LEX/el. 2011
- M. Jankowska, Perfumy – czy nowy utwór w świetle najnowszego orzecznictwa w zakresie prawa autorskiego, MoP 2007, Nr 23
- L. Jaworski, Utwór jako przedmiot prawa autorskiego, MoP 2009, Nr 6
- J. Jezioro, Utwór fotograficzny i jego rodzaje w świetle ustawy o prawie autorskim, Acta Universitatis Wratislaviensis 1990, Nr 21
- J. Jezioro, Wybrane zagadnienia dotyczące pojęcia utworów architektonicznych, Acta Universitatis Wratislaviensis Prawo 2009, Nr 308
- J. Kasof, Explaining creativity. The attributional perspective, Creativity Research Journal 1995, Nr 8

- D. Kasprzycki*, Problematyka pojęcia utworu jako przedmiotu prawa autorskiego, Aspekty psycho- i socjologiczne, ZNUJ PZWiOWI 1999, z. 71
- A. Kidyba* (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, LEX 2009
- J. Kohler*, Das literarische und artistische Kunstwerk und sein Autorschutz, Mannheim 1882
- A. Kopff*, Dzieło sztuk plastycznych i jego twórca w świetle przepisów prawa autorskiego, ZNUJ 1961, z. 83
- A. Kopff*, Autorskie dzieła zależne w świetle teorii o warstwowej budowie utworu, SC 1978, z. 29
- A. Kopff*, Utwór architektoniczny i jego autorstwo, NP 1970, z. 9
- P. Krakowski*, O sztuce nowej i najnowszej, Warszawa 1981
- K. Kubala, W. Kubala*, Co i dlaczego nie podlega ochronie, Rzeczpospolita PCD z 10.9.1996 r.
- M. Kummer*, Das urheberrechtlich schutzbare – Werk Bern 1968
- W.L. Landes, R.A. Posner*, An Economic Analysis of Copyright Law, Journal of Legal Studies 1989, vol. 18, studium dostępne pod adresem internetowym <http://cyber.law.harvard.edu/IPCoop/89land1.html>
- K. Lewandowski* (red.), Utwór audiowizualny. Zakres pojęcia i ochrony prawnej, Poznań 2011
- W. Machała*, Wzornictwo przemysłowe – między własnością przemysłową a prawem autorskim, ZNUJ PIPWI 2007, z. 100
- J. Marcinkowska, J. Szwaja*, Regulaminy i instrukcje bankowe jako przedmioty prawa autorskiego, PS 1999, z. 12
- R. Markiewicz*, Dzieło literackie i jego twórca w polskim prawie autorskim, Kraków 1984
- R. Markiewicz*, Ochrona prac naukowych, ZNUJ PZWiOWI 1990, z. 55
- P. McNutt*, Public Goods and Club Goods, [w:] *B. Bouckaert, G. De Geest* (red.), Encyclopedia of Law & Economics, Volume I The History and Methodology of Law and Economics, Cheltenham 2000, dostępna elektronicznie pod adresem <http://encyclo.findlaw.com>
- A. Mednis*, Program komputerowy jako utwór w rozumieniu prawa autorskiego, PUG 1990, z. 10
- Z. Mitosek*, Teorie badań literackich, Warszawa 1995
- M. Mróz*, Utwór lutniczy w prawie autorskim, Opolskie Studia Administracyjno-Prawne 2011, t. 8
- E. Nęcka*, Psychologia twórczości, Gdańsk 2003
- A. Niewęglowski*, Wyniki prac badawczych w obrocie cywilnoprawnym, Warszawa 2010
- B. Ogrodnik*, Ingarden, Warszawa 2000
- P. Piesiewicz*, Utwór muzyczny i jego twórca, Warszawa 2009
- Z. Pinkalski*, Granice prawa autorskiego – glosa do wyroku SN z 27.2.2009 r., ZNUJ PPWI 2010, z. 109
- Z. Pinkalski*, Wyłączenia spod ochrony prawnoautorskiej – art. 4 pr. aut. I pr. pokr., ZNUJ PZPWI 2009, z. 4
- M. Pożniak-Niedzielska*, Wzory zdobnicze i ich ochrona, Warszawa 1978

- M. Poźniak-Niedzielska* (red.), Prawo autorskie i prawa pokrewne. Zarys wykładu, Bydgoszcz 2006
- Z. Radwański, A. Olejniczak*, Prawo cywilne – część ogólna, Warszawa 2011
- K. Raniowski*, Recenzja jako utwór, Notes Wydawniczy 2002, Nr 12
- S. Ritterman*, Komentarz do ustawy o prawie autorskim, Kraków 1938
- S. Ritterman*, Glosa do orzeczenia SN z 12.3.1958 r., II CR 347/57, OSpIKA 1959, z. 5
- P. Ryłski*, Działanie sądu z urzędu a podstawa faktyczna wyroku cywilnego, Warszawa 2009
- H. Rymar*, Utwór audialny jako przedmiot prawa autorskiego (na podstawie analizy twórczości radiowej), ZNUJ PZWIOWI 1999, z. 71
- R.M. Sarbiński*, Utwór fotograficzny i jego twórca w prawie autorskim, Kraków 2004
- J. Serda*, Dzieło filmowe i dzieło telewizyjne. Zagadnienia prawa autorskiego, Warszawa 1974
- J. Sobczak*, Prawo autorskie i prawa pokrewne, Warszawa-Poznań 2000
- D. Sokołowska*, Piktogramy – agroformacje tworzone przez crompterów jako dzieła efemeryczne z gatunku land art. w świetle prawa autorskiego, ZNUJ PZPWI 2009, z. 1(103)
- S. Stanisławska-Kloc*, Ochrona baz danych, ZNUJ PZWIOWI 2002, z. 82
- S. Stanisławska-Kloc*, Przedmiot prawa autorskiego, [w:] *J. Barta, R. Markiewicz* (red.), Prawo autorskie a postęp techniczny, Kraków 1999
- P. Stec*, Prawo autorskie a niektóre przejawy sztuki współczesnej, Opolskie Studia Administracyjno-Prawne 2009, Nr 6
- W. Stróżewski*, Dialektyka twórczości, Kraków 2007
- A. Stuglik*, Program komputerowy a inne utwory z zakresu informatyki, MoP 2002, z. 19
- A. Suchoń*, Droga wspinaczkowa i jej twórca w świetle prawa ZNUJ PZWIOWI z 1999 r. z. 71
- M. Szaciński*, Utwór intencjonalny jako przedmiot prawa autorskiego (wyrok Francuskiego Sądu Kasacyjnego z 13 listopada 2008) Pal. 2011, Nr 7–8,
- M. Szaciński*, Utwory stanowiące przedmiot prawa autorskiego, NP 1976, Nr 3
- M. Szaciński*, Znaczenie wartości utworu w prawie autorskim, NP 1987, Nr 1
- A. Szewc*, Dzieła naukowe i ich status w prawie autorskim, PiP 1997, Nr 10
- P. Szydeł*, Fikcja literacka oraz prawda w dziele literackim w polskich badaniach teoretycznoliterackich. Rozdział I. Poglądy Romana Ingardena dotyczące fikcji literackiej, Pobocza. Kwartalnik Literacko-Artystyczny 1999, Nr 4–5
- J. Szyjewska-Bagińska*, Utwór multimedialny jako elektroniczna baza danych, Bydgoszcz-Szczecin 2010
- J. Świecicki*, Estetyka Romana Ingardena jako inspiracja i narzędzie, [w:] *A. Węgrzecki* (red.), W kręgu myśli Romana Ingardena, Kraków 2011
- W. Tatarkiewicz*, Dzieje szczęścia pojęć, Warszawa 2006
- G. Tylec*, Ochrona tytułu utworu w prawie polskim, Warszawa 2006
- D. Ulicka*, Ingardenowska filozofia literatury, Warszawa 1992

- P. Wąglowski*, Authalia – takich projektów będzie powstawało więcej zamieszczonym, publikacja internetowa w www.vagla.pl z 23.12.2009 r.
- K. Wąsowski*, Utwór jako przedmiot ochrony prawa autorskiego, *Ruch Muzyczny* 1996, Nr 23
- A. Wojciechowska*, Wzornictwo przemysłowe – zagadnienie przedmiotu ochrony prawnej, *ZNUJ PZWIOWI* 1990, Nr 54
- K. Wojciechowski*, Widowisko sportowe w telewizji. Widowisko sportowe i audiowizualna relacja z niego jako dobra chronione w świetle polskiego prawa prywatnego, Warszawa 2005
- A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk*, Prawo cywilne. Część ogólna, Warszawa 1998
- W. Zaluski*, Schemat ekonomicznego ujęcia prawa własności intelektualnej, [w:] *J. Stelmach, M. Soniewicka* (red.), *Ekonomiczna analiza w zastosowaniach prawniczych*, Kraków 2006, dostępny na stronie www.jagiellonian.academia.edu
- F. Zoll*, Prawo autorskie w projekcie Prof. F. Zolla, Warszawa 1920
- F. Zoll*, Polska ustawa o prawie autorskim i konwencja berneńska, Warszawa–Kraków–Lwów–Poznań 1926
- Z. Żegnalek*, Wielowarstwowość i fazowość budowy dzieła sztuki literackiej na podstawie „O dziele literackim” Romana Ingardena, Referat wygłoszony na konferencji Złot filozoficzny, Zielona Góra 2005, dostępny pod adresem www.filozofia.pl/old/zf05/teksty/Zefiryna_Zegnalek.pdf

Rozdział I. Wprowadzenie

§ 1. Uwagi wstępne

Od dzieł literackich wydawanych drukiem w formie książek¹ do specyfikacji istotnych warunków zamówienia publicznego² – pojęcie utworu podlegało daleko idącej ewolucji od zarania prawnej regulacji ochrony twórczości w początkach XVIII w. do czasów współczesnych. Można śmiało postawić tezę, że niewielu efektom pracy umysłowej człowieka nie przypisano jeszcze statusu utworu, przedmiotu prawa autorskiego czy to w doktrynie, orzecznictwie, czy choćby w deklaracjach zainteresowanych osób. Wśród zjawisk, które objęto lub postulowano objęcie ich ochroną prawnoautorską, znalazły się m.in. wzory nadania klauzuli egzekucyjnej³, kompozycje kwiatowe⁴, modele fryzur⁵, wzory ubrań⁶, piktogramy wykonywane w zbożu (agroformacje)⁷, przebieg ścieżki wspinaczkowej⁸, opracowania z zakresu zarządzania i administrowania nieruchomością⁹, slogany reklamowe¹⁰, a nawet pojedyncze słowa¹¹. Powyższą prawidłowość można

¹ Tak przedmiot ochrony określał pierwszy historycznie akt normujący prawo autorskie – angielska ustawa Statut Królowej Anny z 1710 r.

² Zob. wyr. SN z 27.2.2009 r., V CSK 337/08, OSP 2010, Nr 3, poz. 33 z glosami K. Szczepanowskiej-Kozłowskiej (*ibidem*), Z. Pinkalskiego (ZNUJ 2010, z. 3, s. 35) i K. Jasińskiej (LEX/el. 2009).

³ Zob. wyr. SN z 8. 11.1932 r., II K 1092/32, OSNK 1933, Nr 1, poz. 7.

⁴ Zob. wyr. SN z 25.4.1973 r., I CR 91/73, OSNC 1974, z. 3, poz. 50 z glosami S. Grzybowski NP 1974, z. 6, s. 834 i n. oraz J. Serdy OSP 1974, z. 7–8, poz. 157.

⁵ Zob. wyr. SN z 13.4.1972 r., I CR 65/72, niepubl.

⁶ Zob. E. Ferenc-Szydełko, Wybrane problemy ochrony prawnej dzieł haute couture, ZNUJ PZWOWI 2001, z. 78, s. 209–226.

⁷ Zob. D. Sokołowska, Piktogramy – agroformacje tworzone przez cropmakerów jako dzieła efemeryczne z gatunku land art. w świetle prawa autorskiego, ZNUJ PZPWI 2009, z. 1(103), s. 51–69.

⁸ Zob. A. Suchoń, Droga wspinaczkowa i jej twórca w świetle prawa ZNUJ PZWOWI 1999, z. 71, s. 53–71.

⁹ Zob. wyr. WSA w Warszawie z 24.6.2009 r., III SA/Wa 3288/08, niepubl.

¹⁰ Zob. wyr. SN z 4.3.2002 r., V CKN 750/00, niepubl.

¹¹ Zob. wyr. SN z 22.6.2010 r., IV CSK 359/09, Biul. SN 2010, Nr 7, poz. 12 z glosą M. Trzebiatowskiego, Glosa 2001, Nr 1, s. 58.

łatwo wytłumaczyć, wskazując na takie właściwości systemu prawa autorskiego¹², jak brak formalności potrzebnych do uzyskania ochrony prawnej, monopolistyczny charakter prawa podmiotowego oraz intensywność ochrony tego monopolu. Podmiot prawa autorskiego posiada bardzo szeroki wachlarz roszczeń na wypadek naruszenia interesów i to nawet w odniesieniu do naruszeń niezawinionych, obejmujący uprawnienia zakazowe (możliwość żądania zaniechania eksploatacji, na którą nie wyraża zgody), restytucyjne (roszczenia o usunięcie skutków naruszenia, w tym o złożenie oświadczenia), odszkodowawcze *sensu stricto* i inne (m.in. roszczenie o wydanie korzyści)¹³. O uprzywilejowanej, z normatywnego punktu widzenia, pozycji podmiotu prawa autorskiego najdobitniej świadczy konstrukcja roszczenia o naprawienie szkody wynikającej z naruszenia autorskich praw majątkowych: ustawodawca jako alternatywę dla roszczenia opartego o zasady ogólne wprowadził możliwość żądania wielokrotności stosownego wynagrodzenia z tytułu udzielenia zgody na korzystanie z utworu. W ten sposób uprawniony został zwolniony z obowiązku dowodzenia wysokości szkody, jaką poniósł wskutek naruszenia jego interesu (w sytuacji, gdy ciężar dowodu szkody i jej wysokości typowo obciąża poszkodowanego dochodzącego jej naprawienia). Zarazem, roszczenie o naprawienie szkody poprzez zapłatę wielokrotności wynagrodzenia przysługuje podmiotowi prawa autorskiego nawet wówczas, gdy naruszenie jest niezawinione (w tym przypadku jest to dwukrotność), co jest kolejnym przejawem korzystnej dla zainteresowanego specyfiki tej konstrukcji odpowiedzialności odszkodowawczej. Generalnie, porównanie katalogu roszczeń z art. 78 i 79 PrAutiPrPokr z roszczeniami ochronnymi przewidzianymi dla innych praw podmiotowych (w tym odnoszącymi się do innych niż utwory praw na dobrach niematerialnych)¹⁴ prowadzi do wniosku, że prawo autorskie jest najsilniej chronionym prawem

¹² Pojęcie „system prawa autorskiego” definiuję jako zespół instytucji prawnych składających się na unormowanie ochrony wybranych przez ustawodawcę obiektów, stanowiących, w najogólniejszym ujęciu, efekty wysiłku intelektualnego człowieka o charakterze kulturowym (dobra kultury). Obecnie, katalog obiektów chronionych w ramach systemu prawa autorskiej określa ustawa z 4.2.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.). Jako obiekty chronione w ramach systemu prawa autorskiego postrzegam zarówno przedmiot prawa autorskiego *sensu stricto*, jak i przedmioty tzw. praw pokrewnych.

¹³ Zob. art. 78 i 79 PrAutiPrPokr.

¹⁴ Zob. przepisy o ochronie patentów, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych

podmiotowym w polskim systemie prawa prywatnego. Jego atrakcyjność jest więc w pełni zrozumiała, a tendencja do rozszerzania zakresu przedmiotowego ochrony prawnoautorskiej jest tej atrakcyjności pochodną.

Z uwagi na intensywność ochrony prawnoautorskiej, a także jej przedmiotowe krzyżowanie się z ochroną wynikającą z innych instytucji prawnych (np. ochrony utworu wzornictwa przemysłowego z tą wynikającą z rejestracji wzoru przemysłowego w oparciu o przepisy Prawa własności przemysłowej), decyzja o przyznaniu obiektowi statusu przedmiotu prawa autorskiego nie powinna być podejmowana pochopnie. Istnieje ważna potrzeba wyznaczenia granic zjawiska, które podlega monopolistycznemu prawu autorskiemu, zważywszy m.in. na następujące uwarunkowania:

- 1) rozległość semantyczna pojęcia utworu wpływa na znaczenie prawa autorskiego w systemie prawnym: szerokie definiowanie zjawiska i łatwość uzyskania ochrony wiązać się będzie ze zwiększeniem wpływu prawa autorskiego na funkcjonowanie obrotu i decyzje jego uczestników, natomiast definicja zawężająca i – co za tym idzie – większa trudność uzyskania ochrony może przyczynić się do podniesienia poziomu społecznego zrozumienia, autorytetu i akceptacji dla prawa autorskiego;
- 2) utwór jest pojęciem kluczowym i fundamentalnym dla całego systemu instytucji prawnoautorskich, ponieważ jego stworzenie jest przesłanką *sine qua non* powstania stosunku prawnego, którego treścią jest prawo autorskie;
- 3) intensywność ochrony świadczy, że objęto nią wartość doniosłą społecznie, przyczyniającą się do rozwoju szeroko rozumianej kultury ludzkiej;
- 4) monopol prawnoautorski nie jest sytuacją obojętną dla dobrostanu społeczeństw i jednostek; z jednej strony, zapewnia komfort funkcjonowania jednostek, którym prawo autorskie przysługuje, z drugiej, potencjalnie ogranicza dostęp pozostałej części społeczeństwa do ważnych wartości, takich jak informacja, wiedza czy udogodnienia cywilizacyjne;
- 5) monopolistycznie ujmowane prawo autorskie, zmierzając do ochrony jednostkowego wysiłku intelektualnego, stanowi potencjalne zagrożenie dla rozwoju społecznego, przez ograniczenie moż-

w ustawie z 30.6.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (t.j. Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 ze zm.).

liwości wykorzystania efektów tego wysiłku dla tworzenia nowych wartości kulturowych¹⁵;

- 6) założenie o racjonalności ustawodawcy nakazuje zmierzać do takiego ukształtowania instytucji prawnych, które nie będzie wiązać się z dublowaniem ochrony identycznie definiowanego dobra w ramach odmiennych reżimów prawnych.

Wskazane powyżej uwarunkowania same w sobie uzasadniają zainteresowanie tematem. Dodatkowy impuls stanowi okoliczność, że pomimo licznych wypowiedzi doktryny i orzecznictwa, szereg zagadnień pozostaje dyskusyjnych, a zaprezentowane dotychczas stanowiska skłaniają do krytycznego spojrzenia i poszukiwania możliwych rozwiązań alternatywnych. W piśmiennictwie reprezentowany jest nawet pogląd, że postrzeganie przedmiotu prawa autorskiego wymaga gruntownej zmiany¹⁶. Ta mocna teza wymaga poważnego rozważenia, poprzedzonego pogłębioną analizą pojęcia utworu w aktualnym ujęciu normatywnym.

§ 2. Zakres tematyczny i konstrukcja pracy

Niniejsza praca dotyczy przedmiotu prawa autorskiego. Obiektem tym, w świetle obowiązującego ustawodawstwa, jest **utwór**. Ustawa z 4.2.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych zawiera ogólną, syntetyczną definicję tego pojęcia oraz niewyczerpującą egemplifikację konkretnych rodzajów potencjalnie chronionych dzieł (np. utwory literackie, muzyczne, choreograficzne i audiowizualne). Oprócz utworów, przedmiotem regulacji zawartej w ustawie z 4.2.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, są pewne obiekty o podobnym charakterze, które jakkolwiek nie posiadają cech przewidzianych dla utworu, podlegają decyzją ustawodawcy ochronie na analogicznych lub zbliżonych zasadach. Te obiekty – artystyczne wykonania, fonogramy, wideogramy, nadania, pierwsze wydania oraz wydania naukowe i krytyczne – objęte są ochroną w ramach systemu prawa autorskiego jako przedmioty praw pokrewnych. Zagadnienia związane z definicjami ww. obiektów pozostają poza zakresem rozważań przedstawionych w niniejszej pracy.

¹⁵ Tymczasem, wartości te zazwyczaj nie powstają *ex nihilo*, a są pochodną wytworzonych wcześniej. Powyższą cechę wartości kulturowych określa się terminem „kumulatywność”.

¹⁶ Tak D. Flisak, Pojęcie utworu w prawie autorskim – potrzeba głębokich zmian, PPH 2006, z. 12, s. 32–36.

Analizy przedstawione w dalszej części odnoszą się do generalnej definicji utworu, a odwołania do konkretnych przejawów zjawiska pojawiają się jedynie w celu ilustracji problemów ogólnej natury. Decyzja o rezygnacji z analiz dotyczących poszczególnych kategorii utworów jest podyktowana następującymi okolicznościami. Ogólne opracowanie na temat pojęcia utworu nie zostało dotąd opublikowane. Nauka prawa autorskiego posiada natomiast bogaty dorobek w zakresie prac monograficznych odnoszących się do konkretnych przedmiotów prawa autorskiego. W samym ostatnim dziesięcioleciu pojawił się szereg wartościowych opracowań dotyczących m.in. bazy danych¹⁷, widowiska sportowego¹⁸, utworu fotograficznego¹⁹, choreograficznego²⁰, multimedialnego²¹, naukowego²², muzycznego²³, a nie można przecież zapominać o kanonicznych, mimo upływu lat, pracach *A. Kopffa*²⁴ o utworze plastycznym, *J. Barty* o utworze muzycznym²⁵, *R. Markiewicza* o utworze literackim²⁶ i naukowym²⁷, *J. Błeszyńskiego* o tłumaczeniu²⁸, *A. Wojciechowskiej* i *M. Poźniak-Niedzielskiej* o wzornictwie przemysłowym²⁹. Zamieszczanie tutaj skrótowych z konieczności rozważań dotyczących powyższych zagadnień posiadałoby wątpliwy walor dla czytelnika w sytuacji, gdy dostępne są obszerniejsze i bardziej szczegółowe opracowania. Ponadto, na-

¹⁷ *S. Stanisławska-Kloc*, Ochrona baz danych, ZNUJ PZWiOWI, 2002, z. 82.

¹⁸ *K. Wojciechowski*, Widowisko sportowe w telewizji. Widowisko sportowe i audio-wizualna relacja z niego jako dobra chronione w świetle polskiego prawa prywatnego, Warszawa 2005.

¹⁹ *R.M. Sarbiński*, Utwór fotograficzny i jego twórca w prawie autorskim, Kraków 2004.

²⁰ *K. Felchner*, Choreografia i pantomima w świetle prawa autorskiego, Warszawa 2012.

²¹ *D. Flisak*, Utwór multimedialny w prawie autorskim, Warszawa 2008.

²² *A. Niewęglowski*, Wyniki prac badawczych w obrocie cywilnoprawnym, Warszawa 2010.

²³ *P. Piesiewicz*, Utwór muzyczny i jego twórca, Warszawa 2009.

²⁴ *A. Kopff*, Dzieło sztuk plastycznych i jego twórca w świetle przepisów prawa autorskiego, ZNUJ 1961, z. 83.

²⁵ *J. Barta*, Dzieło muzyczne i jego twórca w świetle przepisów prawa autorskiego, ZNUJ PZWiOWI 1980, z. 20.

²⁶ *R. Markiewicz*, Dzieło literackie i jego twórca w polskim prawie autorskim, Kraków 1984.

²⁷ *Idem*, Ochrona prac naukowych, ZNUJ PZWiOWI 1990, z. 55.

²⁸ *J. Błeszyński*, Tłumaczenie i jego twórca w polskim prawie autorskim, Warszawa 1973.

²⁹ *A. Wojciechowska*, Wzornictwo przemysłowe – zagadnienie przedmiotu ochrony prawnej, ZNUJ PZWiOWI 1990, z. 54, *M. Poźniak-Niedzielska*, Wzory zdobnicze i ich ochrona, Warszawa 1978.